

MARIJAN PAVČNIK

Argumentacija v pravu

(Cankarjeva založba, Ljubljana 1991, str. 348)

Življenje prava je zelo kompleksno in daleč presega povprečne predstave o zakonodajalčevem ustvarjanju prava ter sodniškim izvajanjem prava. Kakor namreč zakonodajalec sploh ni izključni in neodvisni tvorec splošnih pravnih norm, tako še bolj velja za sodnika, da ni le subsumpcijski avtomat, ki samo logično uporablja pravni predpis v konkretnem primeru. Dejanja sprejemanja splošnih in abstraktnih norm ter izdajanje konkretnih in posamičnih norm so si bolj podobna, kot je to videti na prvi pogled. Omenjena dejanja v pravnih procesih niso le soodvisna, temveč so posamezne stopnje v procesu pravnega odločanja, stopnje, ki so potrebne, da se »law in books« spreмени v »law in life«. Pri tem se odvijata svojska produkcija in reprodukcija prava kot tistega družbenega »prerekvizita«, brez katerega ne morejo potekati bistveni družbeni procesi.

Na to spoznanje posebej opozarja poglobljena študija profesorja pravne fakultete v Ljubljani dr. Marijana Pavčnika. Izčrpna monografija z naslovom *Argumentacija v pravu* prinaša v slovenski kulturni prostor pomembna spoznanja, ki bodo nedvomno pustila opazno sled v naši pravni kulturi in civilizaciji.

Ob novi slovenski ustavi, ki razglasa Slovenijo tudi za pravno državo, sta dograjevanje in posodabljanje pravne zavesti še posebej izpostavljena naloga pravne stroke in znanosti. V našem geopolitičnem prostoru bo vsekakor treba povečati »občutek za javnost« tako v vsakdanjem življenju kot v profesionalnih pravniških krogih. Knjiga o argumentaciji v pravu je s svojim prepričljivim, sistematičnim in jasnim pisanjem ter

obenem visokim znanstvenim pristopom pomemben prispevek za uveljavljanje »vladavine prava« v slovenski družbi. Njen vpliv na razvoj slovenske pravne znanosti pa bo mogoče presoditi šele čez čas, saj bo omenjena monografija gotovo dala usmeritvene poudarke številnim nadaljnjim pravnim raziskavam.

Dr. Marijan Pavčnik prikazuje v obravnavani študiji proces konkretizacije zakona. Pri tem najprej opozarja na različne vidike pravnega odločanja kot sestavine stopnjevitosti prava. V drugem poglavju knjige prepričljivo dokaže, da je pravna odločitev vedno svojska vrednostna sinteza. To pojasnjuje z analiziranjem konkretnega in abstraktnega dejanskega stanu oziroma z dejanji, ki potekajo od t. i. življenjskega primera do pravne odločitve. S to mislijo je avtor tudi podnaslovil celotno monografijo, saj se obsežna poglavja o razlagi, utemeljevanju pravne odločitve in o smereh teorije argumentacije stekajo prav v dogajanjih med normativnim in dejanskim.

Velika pozornost je v knjigi posvečena razlagi pravne norme. Avtor sistematično prikazuje klasične metode razlage, dodaja pa nekaj odprtih vprašanj interpretacije pravnih norm oziroma rekonstrukcije »misli, ki je v zakonu«. Pri tem poudarja, da so vnaprej dane le sestavine, ki omogočajo razlago (formalni pravni vir, življenjski primer, v pravnem sistemu uveljavljene vrednote), medtem ko je sama razlaga rezultat odgovorne odločitve, na katero vplivajo tudi pravna doktrina, pravna praksa, narava političnega sistema, običaji, morala ipd. Z vseh teh vidikov je treba pravno odločitev utemeljiti. Zato gre pri konkretnih pravnih odločitvah za svojevrstno »potovanje pogle-da sem in tja« (Engisch), kar uspe dr. Pavčniku prepričljivo razložiti s primerjavo konkretnega in zakonskega dejanskega stanu.

V nadaljevanju pa problematizira pravni silogizem kot mehanično uporabo zakona za posamični primer. Pri tem poudarja, da je silogistični model samo okvir, ki ga je treba napolniti z utemeljeno obrazložitvijo. S tega

vidika je posebej pomembno poglavje o utemeljevanju pravne odločitve. V njem avtor prikaže formalno in vsebinsko utemeljenost pravne odločitve in poda razčlenjeno podobo glavnih argumentov v pravu, čeprav – kot ugotavlja avtor – povsem čvrsta klasifikacija argumentov ni uresničljiva.

Posebnost teorije argumentacije je, da postavlja pravno odločanje v opredeljen čas in prostor. S poudarjanjem celovitosti pravnega odločanja se proces ustvarjanja prava končuje šele s povezavo dejanskega in normativnega, ne pa že s samim sprejemom zakona. Končna pravna odločitev mora biti zadosti prepričljiva za naslovnike pravnih norm oziroma t.i. avditorij pravnega vira. Zato pravni proces poteka sklenjeno od formalnih pravnih virov do konkretnih pravnih aktov ob dejavni vlogi pravnikov. Ti se ne morejo skrivati za splošnimi pravnimi odločitvami, saj morajo smiselno utemeljiti in argumentirati tudi vsako svojo konkretno odločitev.

Knjigi sta na koncu dodani dve poglavji, ki ponazarjata osrednje teze in ugotovitve. V prvem dodatku je obravnavan civilnopravni primer zlorabe pravice, v drugem pa kazenskopravni primer nullum crimen sine lege certa.

S knjigo Argumentacija v pravu je prof. dr. Marijanu Pavčniku uspelo dokazati, da je konkretna pravna odločitev dejavno soustvarjanje prava. Pri tem ne gre niti za povsem prosto odločanje niti za mehanično uporabo zakona, temveč za »odgovorno intelektualno opravilo, ki ga je treba prepričljivo utemeljiti v obrazložitvi pravne odločitve in ga kot takšnega tudi teoretično osmišljati (str. 266). Celotna vsebina knjige, ki razčlenjuje to osnovno misel, bo s svojo prepričljivostjo nedvomno pripomogla k dvigu slovenske pravne kulture tako na teoretični kot praktični ravni,

Albin Igličar